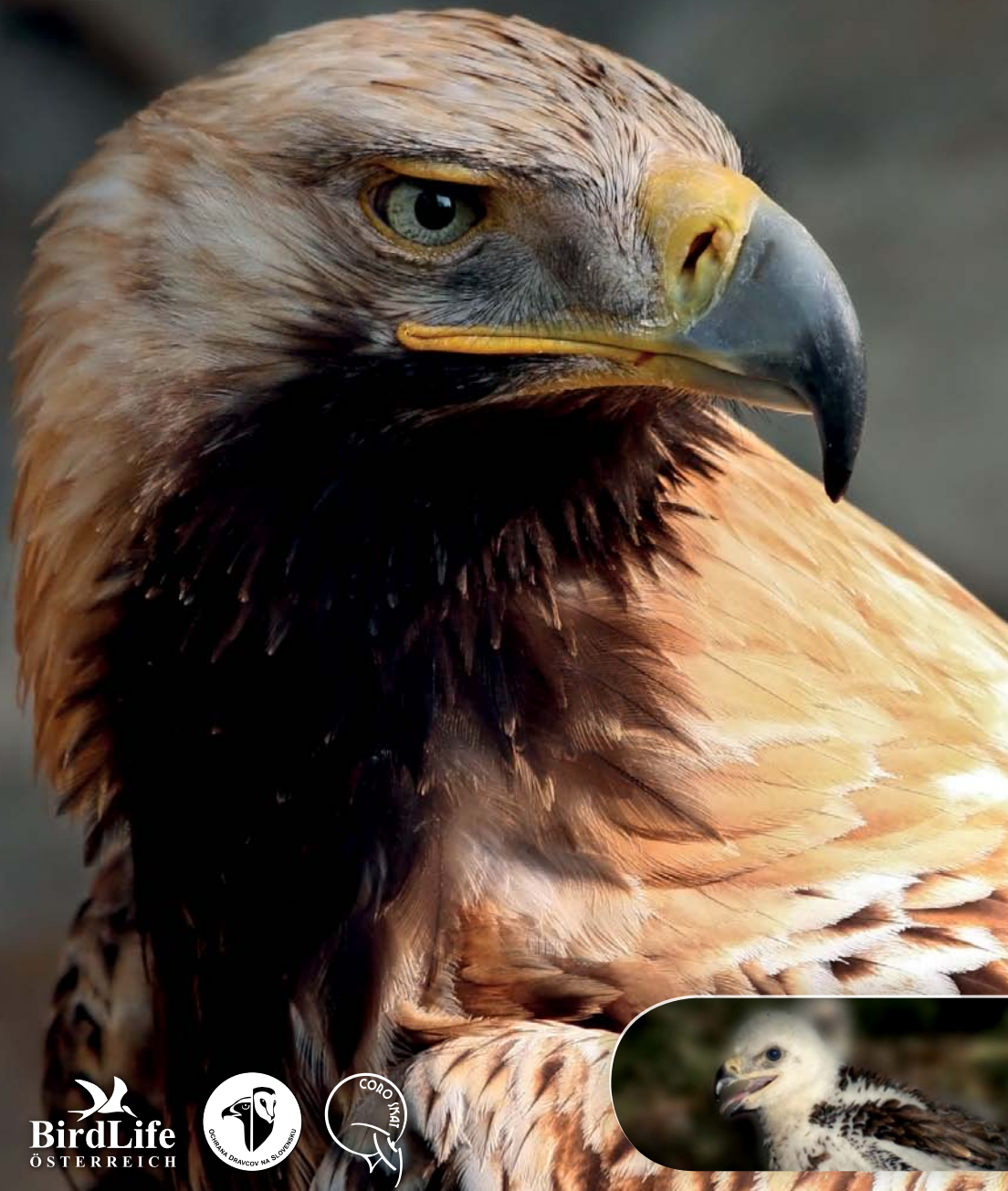

OCHRANA HNIEZD

PRÍRUČKA

V PRAXI

Ochrana prírody medzinárodne

Projekt CORO-SKAT v rokoch 2011 – 2014 realizujú slovenskí a rakúski partneri Ochrana dravcov na Slovensku (RPS), BirdLife Österreich a AURING s cieľom zlepšiť koordináciu v ochrane vzácnych druhov dravcov, bocianov a sov z Prílohy 1 Smernice o vtákoch v regiónoch Záhoria a Niederösterreich. Časť aktivít ochrany vzácnych druhov prebieha i v iných územiach. Na slovenskej strane sú to Malé Karpaty a Podunajsko s ťažiskom aktivít v územiach Natura 2000, ktoré sú prioritné pre zachovanie biodiverzity v rámci EÚ. Medzi aktivity projektu patria monitoring migrácie dravcov, štúdiá potravných nárokov, monitoring nocovísk, hniezdny monitoring, štúdiá pohybu mláďat orlov kráľovských a pohybu kuvikov obyčajných v mimohniezdnom období, ochrana hniezd prostredníctvom fotopascí, starostlivosť o hendikepované jedince, inštalácia umelých hniezd a búdok, publikovanie populárno – náučných a vedeckých článkov a propagácia siete Natura 2000 a významu jej ochrany. Všetky aktivity sú medzi partnermi koordinované a realizujú sa v úzkej spolupráci. Veríme, že je to cesta k rozvoju ochrany prírody na oboch brehoch rieky Moravy. Projekt je realizovaný s finančnou podporou Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Spolkovej krajiny Niederösterreich, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a partnerov projektu v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúsko 2007 – 2013.

CORO-SKAT (Conservation Of Raptors and Owls) ist ein österreichisch-slowakisches Projekt zum Schutz von Störchen, Greifvögeln und Eulen. Finanziert wird es durch den Europäischen Fonds für die regionale Entwicklung, das Land Niederösterreich und das Ministerium für Landwirtschaft und ländliche Entwicklung der Slowakei sowie Eigenmittel von Raptor Protection of Slovakia. Weltweit bedrohte Arten wie Kaiseradler oder Sakerfalke finden in der Grenzregion zwischen Niederösterreich und der Zahorie ihre Heimat. Seit Jahren laufen beiderseits der Grenzen verschiedene Schutzaktivitäten. Durch das bis August 2013 laufende Projekt werden diese Aktivitäten gebündelt, Schutzmaßnahmen aufeinander abgestimmt und verbessert. Durch die Entwicklung von Schutzkonzepten soll der Grundstein für eine langfristige Sicherung der Arten gelegt werden. Ein Schwerpunkt der Aktivitäten wird in Natura 2000-Gebieten liegen. Natura 2000 ist ein Netzwerk aus Schutzgebieten von europäischer Bedeutung. Ziel dieses Netzwerkes ist es, die in der Europäischen Union gefährdeten Tier- und Pflanzenarten langfristig zu erhalten.

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

creating the future

Programm zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit SLOWAKEI – ÖSTERREICH 2007-2013
Program cezhraničnej spolupráce SLOVENSKÁ REPUBLIKA – RAKÚSKO 2007-2013

Vydané s podporou Európskej únie v rámci projektu CORO-SKAT Ochrana dravcov, bocianov a sov v regióne Záhoria a Niederösterreich v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúsko 2007 – 2013.

Orliak morský (Foto: WWF / J. Bohdal)

Obsah

Ochrana prírody medzinárodne	2	Právne informácie	8
Králi oblohy	4	Vysvetlivky ku grafom pri popisoch druhov	9
Hniezdo - centrálny prvok života veľkých vtákov	4	Orol kráľovský	10
Veľké hniezda potrebujú veľké stromy	4	Orliak morský	12
Staré stromy - dôležitý krajinotvorný prvok	5	Haja červená	14
Ochrana hniezd	5	Haja tmavá	16
Zachovávanie hniezdných stromov a hniezdných biotopov	5	Sokol rároh	18
Ochrana pred vyrušovaním	6	Bocian čierny	20
Ochranné zóny	7	Bocian biely	22
Umelé hniezdné podložky a stabilizácia hniezd	8	Výr skalný	24
		Včelár lesný	25
		Kaňa močiarna	26
		Kaňa popolavá	27

Majestátna a elegantná – haja červená

Králi oblohy

Orol, kaňa alebo bocian čierny – je jedno, ktorý z týchto majestátnych vtákov nad nami krúži, vždy cítime rešpekt a obdiv. A hoci to platí pre väčšinu ľudí, ochrana týchto vtákov nie je vôbec dostatočne zabezpečená. Tieto dlhoveké živočíchy (napr. orliak morský sa dožíva aj viac ako 30 rokov) s nízkym počtom mláďat sú mimoriadne zraniteľné. Straty aj niekoľko jedincov môžu mať na populáciu druhu fatálne následky. V ochrane týchto druhov je teda mimoriadne dôležité dbať o zachovanie každého hniezdneho páru a úspešné vyletenie každého mláďaťa z hniezda.

Hniezdo – centrálny prvok života veľkých vtákov

Niekoľko mesiacov až pol roka – toľko môže u bocianov a veľkých dravcov trvať obdobie hniezdenia, od začiatku stavby hniezda až po vyletenie mláďat. Hniezdo predstavuje v živote týchto vtákov jeden z kľúčových prvkov. Zatiaľ čo väčšina spevavcov si každý rok stavia hniezdo

nové, veľké hniezda sú využívané dlhoročne a sú tiež každoročne nadstavované. Veľké dravce mávajú vo svojom hniezdom teritóriu viacero hniezd, ktoré každoročne striedajú. Jednotlivé druhy nezriedka zamieňajú hniezda i medzi sebou.

Veľké hniezda potrebujú veľké stromy

Vďaka dlhoročnému využívaniu a každoročnej nadstavbe, môžu hniezda veľkých druhov vtákov, ako sú bociany a veľké dravce, dosiahnuť úctyhodné rozmery. Napr. v Nemecku bolo zmerané a zvážené dlhoročné hniezdo bociana bieleho, ktoré malo priemer skoro dva metre, výšku štyri metre a vážilo viac ako dve tony. Takto veľké môže byť napr. i hniezdo orliaka morského. Napriek tomu, že tieto rekordné rozmery dosiahne iba malé percento hniezd, i tak nie je niekoľko sto kilogramov vážiace hniezdo žiadna maličkosť. Pochopiteľne, veľké a ťažké hniezda unesú iba staré a silné stromy, ktorých ochrana sa teda stáva aj z tohto dôvodu v krajine kľúčovou.

Staré stromy - dôležitý krajinnotvorný prvok

Staré a mohutné stromy nie sú využívané iba na stavbu hniezd. Slúžia napr. i na oddych a postriežku. Napríklad haje červené alebo orliaky morské sa v zime združujú do skupín i niekoľkých desiatok jedincov, ktoré spolu na stromoch nocujú. V neposlednom rade majú staré stromy v krajine obrovský význam pre tisíce druhov živých organizmov, od hmyzu cez vtáky až po cicavce (napr. larvy mnohých druhov hmyzu sa vyvíjajú v starom dreve, žijú na listoch stromov, vtáky hniezdia v dutinách a v suchom dreve hľadajú hmyz, dutiny slúžia ako oddychové miesto i miesto pre rozmnožovanie a výchovu mláďat pre viaceré druhy netopierov a pod.).

Ochrana hniezd

Aby sa absencia hniezd a hniezdisk dravcov a bocianov pre ne nestala limitujúcim faktorom, je nevyhnutné zachovávať hniezdne a potenciálne hniezdne stromy a ich okolie v „priaznivom stave“, na hniezdiskách počas celej hniezdnej sezóny (niekedy už od januára) zachovávať absolútny pokoj a na niektorých miestach, ak si to stav a situácia vyžaduje, podporovať hniezdne možnosti inštaláciou umelých hniezd alebo stabilizovať nestabilné prirodzené hniezda. Toto by nebolo nutné, ak by človek do prírody zásadne nezasahoval. Dnešné populácie vzácných druhov sú však natoľko ohrozené, že aj takýmto zásahmi, ako je stabilizácia prirodzených hniezd, je nevyhnutné zabezpečovať ich ochranu.

Zachovávanie hniezdných stromov a hniezdných biotopov

Zachovanie hniezdného stromu ako i okolitého biotopu je jedným z nevyhnutných predpokladov pre dlhodobé udržanie životaschopných populácií dravcov a bocianov. Hniezda alebo jednotlivé lokality sú páriami využívané po dlhé roky. Zachovanie hniezda a biotopu je kľúčové i pre tie lokality, ktoré v danom roku využívané nie sú. Narušenie alebo zničenie hniezdného biotopu, spolu s hniezdom, môže mať za následok opustenie hniezdnej lokality a postupné lokálne vyhynutie druhu. Samozrejme, ak hovoríme o druhoch hniezdiacich na Slovensku v počte niekoľko párov, nie je vôbec nereálne i vyhynutie druhu v rámci Slovenska, čoho sme, bohužiaľ, v dnešnej dobe nezriedka svedkami. V posledných rokoch sa na pokraj vyhynutia u nás dostali napr. krakľa, alebo sokol červenonohý. Nevyužívané hniezdo jedného dravca bude s vysokou pravdepodobnosťou využité iným druhom a aj preto je dobré ho zachovať. Nevyhnutné je samozrejme zachovať v neporušenom stave i okolie hniezda, pretože zásahy v jeho tesnej blízkosti spravidla vedú k opusteniu lokality. Významným nástrojom pre zachovanie vzácných druhov v našej prírode je preto uplatňovanie systému ochranných zón v okolí hniezd, čo znamená ponechanie priestoru v okolí minimálne 300 m od hniezda bez hospodárskeho

Haje červené na nocovisku

Foto: A. Kovács

Včelár lesný

Foto: M. Dvořák

Hniezdny strom s hniezdom orla kráľovského

Foto: G. Wichmann

Foto: J. Pöhlacker

Lesné práce v okolí hniezdnej lokality môžu viesť k opusteniu hniezda

Foto: P. Buchner

Na pravidelné a presne definované vyrušovanie si vedľa mnohých druhov zvyknúť

zásahu, resp. s osobitným režimom hospodárenia, v súlade s ekologickými nárokmi týchto druhov. V žiadnom prípade nesmie byť zmenený charakter biotopu. Ochranné zóny v okolí hniezd môže vyhlásiť príslušný úrad životného prostredia a vždy sú výsledkom dohody medzi všetkými dotknutými záujmovými subjektmi. Hoci dochádza z uvedeného dôvodu do určitej miery k obmedzeniu hospodárskej činnosti, no isto je lepšie akceptovať určité prijateľné obmedzenia, ako sa pozeráť na neustále znižovanie biologickej diverzity našej krajiny. Do úvahy prichádza najmä ochrana starých a mohutných stromov, ktoré poskytujú možnosti pre stavbu hniezd stabilných voči nepriaznivému počasiu.

Ochrana pred vyrušovaním

Dravé vtáky, ako aj bocian čierny sú na vyrušovanie človekom mimoriadne citlivé. Už zdanlivo nevýznamné vyrušenie môže mať za príčinu opustenie hniezda i lokality a z dlhodobého hľadiska aj zánik hniezdiska ako takého. Vo fáze sedenia na znáške môže odpla-

šením vtáka z hniezda veľmi ľahko dôjsť k zchladnutiu znášky, alebo k predácii. Mláďatá v rannom veku sú tiež citlivé na chlad a najmä v chladnejšom alebo sychravom počasí môže mať neprítomnosť dospelého vtáka na hniezde fatálne následky. Aj i v prípade, že dospelý vták hniezdo neopustí, vyrušovanie u neho spôsobuje stres, čo sa prejaví zvýšenou frekvenciou tepu a zvýšenou spotrebou energie. Z dlhodobého hľadiska sa môže stať, že v danú sezónu hniezdenie bude úspešné, no hniezdny pár lokalitu opustí. Toto je dobre známe napr. u bociana čierneho. Veľmi negatívne dôsledky môže mať vyrušenie v záverečnej fáze hniezdenia, keď sú na hniezde už staršie mláďatá. Tieto majú tendenciu pre vyrušenie náhle a predčasne hniezdo opustiť čím sa ich šance na prežitie výrazne znižujú. Vtáky na vyrušovanie v princípe reagujú tým citlivejšie, čím skoršia fáza hniezdenia práve prebieha. O čo viac energie už hniezdny pár do hniezdenia investoval, o to menšiu „ochotu“ má hniezdo a vajcia alebo mláďatá opustiť. Samozrejme, citlivosť na vyrušovanie je u každého druhu iná. Dva extrémny predsta-

Foto: WWF / Terry Pickett, terry@taucansurf.com

Mláďatá na hniezde musia byť v rannom veku nepretržite strážené, vyrušenie dospelých vtákov môže mať fatálne následky

Foto: J. Chavko

I počas stavby hniezda sú dravce a vyrušovanie citlivé (tu orol kráľovský prináša materiál na hniezdo)

vujú orliak morský, ktorý vyžaduje skutočný pokoj a bocian biely, ktorý si na prítomnosť človeka zvykol a bežne hniezdi v obciach. Iné druhy si napr. dokážu zvyknúť na pravidelné vyrušovanie (napr. cestná premávka, železničná trať, cyklisti alebo chodci na chodníku). Akonáhle ale, ako nastane niečo nezvyčajné (napr. chodci opustia zaužívaný chodník), môže to mať za následok i úplné zmarenie hniezdenia a dlhodobé opustenie lokality.

Ochranné zóny

Okolo hniezd druhov citlivých na vyrušovanie (orliak morský, orol kráľovský, bocian čierny) by mala byť zabezpečená úplná výluka od hospodárskej činnosti alebo rekreácie v okruhu minimálne 300 - 500 m od hniezda. Pri ostatných druhoch zvyčajne stačí menšia zóna. Všetko však závisí aj od individuality jednotlivých párov, ktorých citlivosť sa dá zistiť iba dlhodobým pozorovaním.

V hniezdom období sa odporúča obmedziť

- pohyb v okolí hniezda vrátane krátkodobej rekreácie
- lesohospodársku činnosť, výkon práva rybárstva a poľovníctva
- stavebné činnosti
- akékoľvek iné rušivé aktivity

Umelé hniezdne podložky a stabilizácia prirodzených hniezd

Ponuka hniezdných možností sa mení podľa regiónu a druhu vtáka. V prípade ich nedostatku je možné podporiť hniezdenie niektorých druhov inštaláciou umelých hniezdných podložiek na vhodných miestach. Ukázkovými druhmi pre inštaláciu hniezdných podložiek sú sokol rároh alebo bocian biely, osvedčili sa aj podložky pre orliaka morského alebo orla kráľovského. Veľmi dôležitou aktivitou je tiež stabilizácia prirodzených hniezd, ktoré

sa každoročným nastavovaním stávajú veľmi ťažké a často nestabilné. V mimohniezdnom období môžeme takého hniezda zabezpečiť prostredníctvom rôznych podpier a úchytoť tak, aby nedošlo k ich zrúteniu. Hlavne orly kráľovské si svoje hniezdo často stavajú na slabých a suchých konároch, preto tu má stabilizácia hniezda často veľký význam pre zabezpečenie úspešného vyhniezdenia.

Ak ste objavili hniezdo dravcov alebo bocianov, dajte nám prosím o tom vedieť:

Ochrana dravcov na Slovensku

Kuklovská 5

841 04 Bratislava

Tel.: +421 2 55573440

mob: +421 911 882626

e-mail: dravce@dravce.sk

www.dravce.sk

www.facebook.com/dravce.sk

Právne informácie

Všetky druhy vtákov, s výnimkou mestských holubov, sú na Slovensku chránené zákonom o ochrane prírody a nie je dovolené ich nijakým spôsobom rušiť, chytať alebo inak im škodiť. Takisto chránené sú i miesta ich rozmnožovania ako hniezda a hniezdne biotopy, vývojové štádiá (napr. vajcia) alebo časti tela. Za porušenie podmienok ochrany, stanovených zákonom, hrozí páchatelovi finančná pokuta alebo trest odňatia slobody v závislosti od výšky spôsobenej spoločenskej škody a charakteru činu. V prípade zistenia porušovania ochrany chránených živočíchov kontaktujte prosím Ochranu dravcov na Slovensku, Políciu SR, úrady ŽP alebo Štátnu ochranu prírody SR.

Foto: J. Chavko

Foto: J. Chavko

V minulosti hniezdil sokol rároh v hniezdach na stromoch, dnes u nás hniezdi výlučne na stĺpoch vysokého napätia

Foto: J. Světlík

Dospelý orliak moršký

Vysvetlivky ku grafom pri opisoch druhov.

V krátkosti predstavíme 11 druhov. V grafe možno nájsť presné informácie o priebehu hniezdenia ku každému druhu:

Tok a stavba hniezda: Prebieha tok, obsadzovanie teritória a stavba hniezda.

Vajcia na hniezde: Časová fáza počas ktorej sú v hniezde vajcia - od ich znesenia po vyliahnutie mláďat.

Mláďatá na hniezde: Od vyliahnutia mláďat do opustenia hniezda

Vylietané mláďatá: Mláďatá s rodičmi sa pohybujú v okolí hniezda, môžu sa ešte vracaať do hniezda.

Nevyrušovať!: Vo vyznačenom období roka je dôležité vtáky nerušiť.

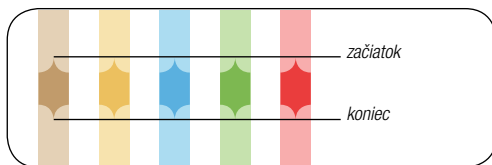

Foto: A. Kovács

Orol kráľovský, dospelý vták s liškou

Foto: A. Kováčik

Orol kráľovský – dospelý vták (vľavo) a mláďa (vpravo)

Orol kráľovský

(*Aquila heliaca*)

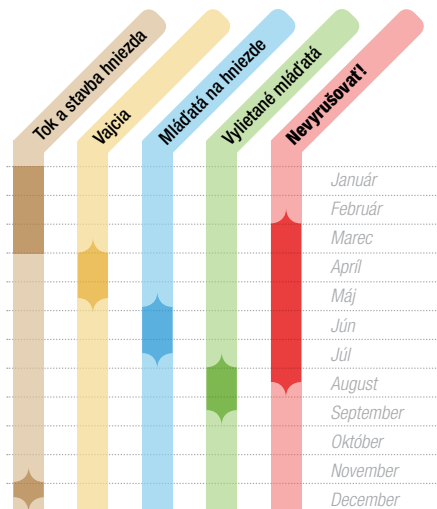
Červený zoznam: silne ohrozený (EN)

Váha: 2,6 kg samec a do 4 kg samica

Dĺžka tela: 72 – 83 cm

Rozpätie krídel: 190 – 220 cm

Dospelý vták je tmavohnedý, na temene hlavy a krku má žltohnedé sfarbenie. Na lopatkách sú často biele fľaky, chvost je sivý so širokým čiernym pásom na konci. Mladý vták je pieskovohnedý, s tmavým chvostom a letkami. Celkovo zriedka, najmä však pri obrane teritória, sa ozýva hlbokým krok-krok.

Vel'kú pozornosť je potrebné venovať najväčšej hrozbe pre zachovanie druhu ktorou sú časté prípady vtáčej kriminality, najmä trávenie a nezákonný odstrel. Nie menej dôležitým faktorom sú aj výrazné zmeny krajiny v dôsledku stále intenzívnejšieho hospodárskeho využívania hniezdných biotopov a potravných teritórií. Je nevyhnutné priebežne zabezpečovať vyhlasovanie ochranných zón okolo aktívnych hniezd tak, aby sa obmedzili rušivé činnosti.

Európa a Slovensko

V Európe hniezdi skoro 2000 párov, prevažná väčšina vo východnej časti, najmä v Rusku. Populácia na Slovensku dosahuje 40-50 párov, ktoré hniezdia na juhozápadnom a východnom Slovensku. Na juhozápadnom Slovensku hniezdi 12-15 párov prevažne v predhoriach a pohoriach susediacich s nížinami a pahorkatinami. Na východnom Slovensku hniezdi prevažná väčšina populácie v nížinách čo súvisí s menšou mierou vyrúšovania.

Životné prostredie a spôsob života

Orol kráľovský na Slovensku hniezdi v kultúrnej poľnohospodárskej krajine, vo vetrolamoch alebo poľných lesoch, alebo v predhoriach priľahlých nížinám. Hniezdi najmä na starších stromoch na okraji porastu, vetrolamoch alebo na osamotených stromoch uprostred poľí a lúk. Dôležitá je blízkosť lovísk, ktoré tvoria polia, lúky a pasienky. Dospelé jedince ostávajú celý rok vo svojom teritóriu. Mladé vtáky sa po vyletení z hniezda potulujú v oblasti s dostatkom potravy – spravidla na poliach, pasienkoch s dostatkom kadáverov a hrabošov. Migrujú najmä na juh – do Maďarska, Rakúska, na Balkánsky polostrov, do Saudskej Arábie alebo Turecka.

Potrava

Živí sa malými až strednými cicavcami a vtákmi. Na Slovensku tvoril hlavnú časť potravy syseľ a chrček, no zmenou krajiny a zintenzívneným poľnohospodárstvom došlo k vymiznutiu kolónii syseľa a hlavnou potravou sú dnes malé zemné cicavce alebo zajac, vyberá aj hniezda krkavcovitých vtákov. Často oberá o potravu aj iné druhy dravcov a tak sú v potrave zastúpené aj druhy, ktoré by

sám neuložil (napr. holuby). V zimnom období sa častejšie živí uhynutými živočíchmi ale aj hrabošmi.

Hniezdo

Hniezdi na vysokých stromoch, pričom hniezdo býva umiestnené na vrcholci alebo v rázsoche, tak aby bol k nemu dobrý prilet s potravou. Mláďatá sú často ohrozené vypadnutím z hniezda počas silného vetra a búrok, najmä pokiaľ ich je na hniezde viacero. Hniezdo je veľké 100-130 cm v priemere a asi 75 cm vysoké. Veľkosť hniezda závisí od toho ako často ho pár využíva. Pár má v teritóriu často niekoľko hniezd, ktoré striedavo používa alebo si stavia každý rok nové hniezdo. Jednotlivé hniezda môžu byť od seba vzdialené i niekoľko kilometrov. V rámci ochranných opatrení je niekedy nutné hniezda stabilizovať, keďže najmä mladé páry hniezdo často nepostavia dobre a môže hroziť jeho spadnutie.

Foto: A. Kovács

Dospelý orliak

Orliak moršký

(*Haliaeetus albicilla*)

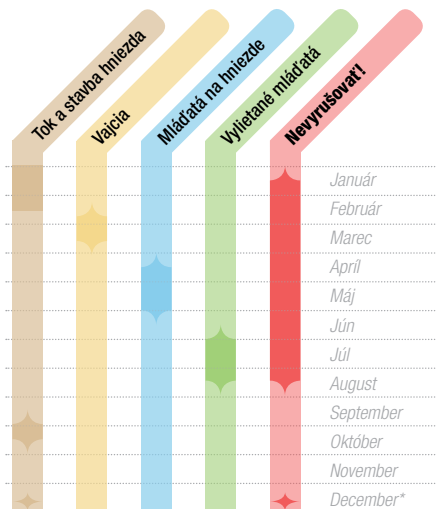
Červený zoznam: zraniteľný (VU)

Váha: 4,4 kg samec a do 5,9 kg samica

Dĺžka tela: 77 – 95 cm

Rozpätie krídel: 210 – 230 cm

Sfarbenie dospelého vtáka – biely klinovitý chvost, svetlejšia hlava a krk, telo je tmavšie, v kontraste so žltým zobákom. Počas letu sú typické široké a dlhé krídla, krátky chvost a dlhý krk. Mladý vták je tmavší. Zobák, chvost a hlava sú tmavé. Dvoj až trojročné jedince pôsobia "strakatým" dojmom. Hlas je relatívne vyšší, melodický v porovnaní s orlami. Ozýva sa najmä na jar.

Dôležité je zachovanie hniezdných stromov a okolitých stanovišť. Orliaky sú extrémne citlivé na rušenie počas hniezdenia (zapríčinené lesohospodárskou činnosťou alebo voľnočasovými aktivitami, výkonom práva rybárstva a poľovníctva). Odporúča sa vyčleniť 300 m ochrannú zónu okolo hniezda pre zabezpečenie pokoja počas hniezdenia. V tejto zóne by mala byť trvalo obmedzená ťažba starých stromov pre zabezpečenie vhodného hniezdného biotopu do nasledujúcich rokov.

Európa a Slovensko

V Európe hniezdi približne 6000 párov, ktoré sú koncentrované najmä na severe a východe – v Nórsku a Rusku. Na Slovensku hniezdi 5-10 párov v oblasti Podunajskej, Záhorskej a Východoslovenskej nížiny a pri Oravskej priehrade.

Životné prostredie a spôsob života

V období hniezdenia orliaky vyhľadávajú staré lesné porasty v blízkosti väčších vodných plôch a tokov. Počas zimného obdobia sa predovšetkým mladé vtáky zdržujú v skupinách o počte niekoľko jedincov, pričom spolu často nocujú. V zimnom období sa objavujú aj ďalej od vody v kultúrnej krajine, kde sa koncentrujú na miestach s dostatkom potravy. Na Slovensku zimujú vtáky pochádzajúce z tunajšej populácie, ale tiež vtáky z okolitých krajín.

Potrava

Orliaky sa živia predovšetkým chorými a mladými vodnými vtákmi a rybami. Počas zimy tvoria veľkú časť potravy kadávery a zranené živočíchy – najmä po poľovačkách na vodné vtáky.

Hniezdo

Na Slovensku orliaky hniezdia v starých porastoch, hniezdo býva umiestnené na mieste s voľným príletom, často v rázso-

che stromu. Výber stromu závisí od charakteru porastu ktorý je spravidla neďaleko vodnej plochy. Orliaky môžu využívať hniezdo každoročne, no môžu mať i viacero hniezd, ktoré počas rokov striedajú. Hniezdo môže dosahovať výšku až 2,5-3 metre a šírku viac ako 1 meter v priemere.

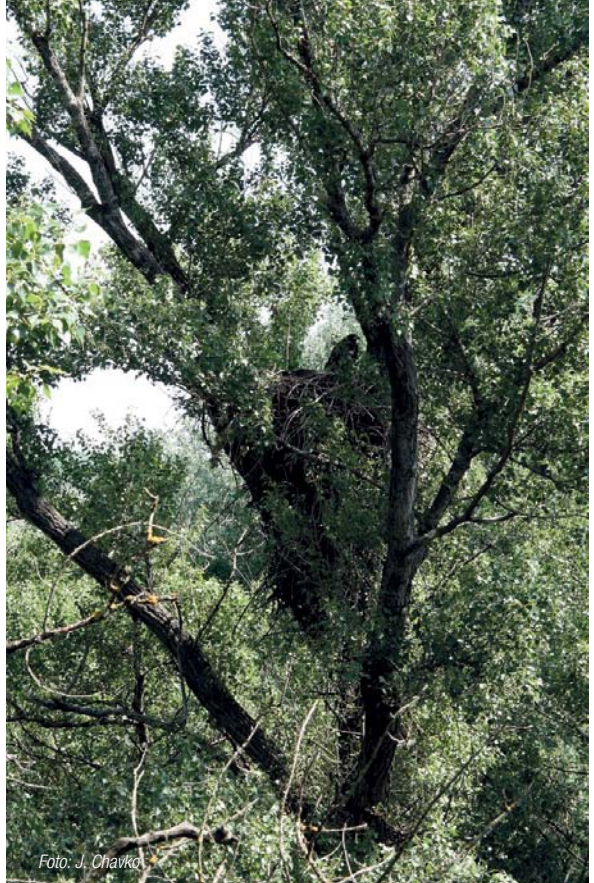

Foto: J. Chavka

Hniezdo orliaka morského na topol v Dunajských lužoch

Haja červená

Foto: A. Kovács

Haja červená

(*Milvus milvus*)

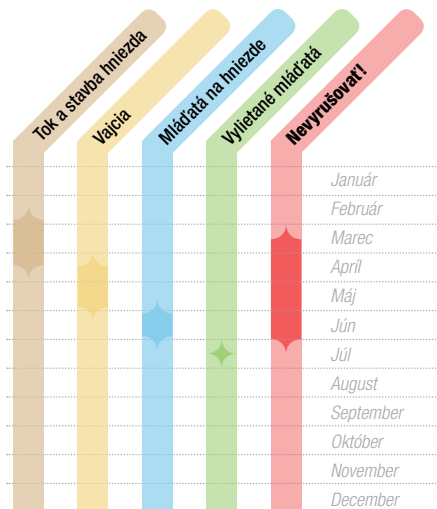
Červený zoznam: silne ohrozený druh (EN)

Váha: cca 1 kg samec a do 1,2 kg samica

Dĺžka tela: 60 – 70 cm

Rozpätie krídel: 154 – 170 cm

Dospelé vtáky sú nápadného hrdzavočerveného sfarbenia s tmavými pozdĺžnymi pásikmi v dolnej časti tela, hlava ja sivá s výraznou žltou očnou dúhovkou. Mladé vtáky sú podobné, no o niečo bledšie a v dolnej časti tela majú svetlé pozdĺžne pásiky. Za letu sú charakteristické dlhé a úzke krídla s nápadnými bielymi škvrkami v spodnej časti krídel a typický dlhý a hlboko vykrojený chvost.

Zachovanie hniezdných stromov a hniezdných biotopov. V hniezdnom období minimálne v okruhu 300 m od hniezda zachovanie absolútneho pokoja a vylúčenie akýchkoľvek ľudských aktivít. V mimohniezdnom období je nevyhnutné priestor minimálne v okruhu 100 m od hniezda ponechať bez lesohospodárskeho zásahu a v okruhu od 100 do 300 m od hniezda uplatňovať len jemnejšie spôsoby hospodárenia, t.j. výberkový alebo účelový hospodársky spôsob. Zachovanie pokoja na spoločných nocoviskách hájí v zimnom období.

Európa a Slovensko

V Európe hniezdi cca 20 000 párov. Najpočetnejšie populácie žijú v Nemecku, Španielsku a vo Francúzsku, hoci práve v týchto krajinách došlo medzi rokmi 1990 a 2010 k úbytku. Na Slovensku hniezdi v počte do 10 až 15 hniezdných párov na Záhorí, na Podunajsku a severovýchodnom Slovensku. Najvýznamnejšou oblasťou pre výskyt druhu u nás je niva rieky Moravy s počtom 5-10 každoročne hniezdiacich párov.

Životné prostredie a spôsob života

Obýva polootvorené, bohato štruktúrované biotopy s lesíkmi, v ktorých nachádza pokoj pre hniezdenie, obmieňajúce sa políčka a lúky, ktoré využíva na lov potravy. Haja obľubuje blízkosť vody, no nie je to podmienka jej výskytu. Po vyletení a osamostatnení sa mláďat sa vtáky zoskupujú do väčších skupín, ktorých veľkosť kulminuje v jesennom období spoločným nocovaním desiatok vtákov (až do sto jedincov). Veľká časť stredo-európskej populácie zimuje v juhozápadnej Európe, no od polovice 20. storočia prezimuje časť vtákov na svojich hniezdiskách. Aj na Slovensku haje červené každoročne prezimujú.

Potrava

Rôznorodá – hlavne malé cicavce ako škrečky a myši a iné malé živočíchy. V prírode zohráva mimoriadne dôležitú úlohu zdravotnej polície z dôvodu požierania kadáverov.

Hniezdo

V strednej Európe si haja červená najčastejšie stavia hniezdo na duboch, bukoch, topoľoch a boroviciach, a to na okrajoch lesných porastov alebo v poľných lesíkoch často v blízkosti vody. Hniezdo je relatívne vysoko na strome, často blízko kmeňa. Charakteristické je používanie rôznych antropických materiálov na jeho stavbu, ako sú plasty, motúzy alebo papier.

Foto: B. Maderic

Haja tmavá

Foto: P. Buchner

Haja tmavá

(*Milvus migrans*)

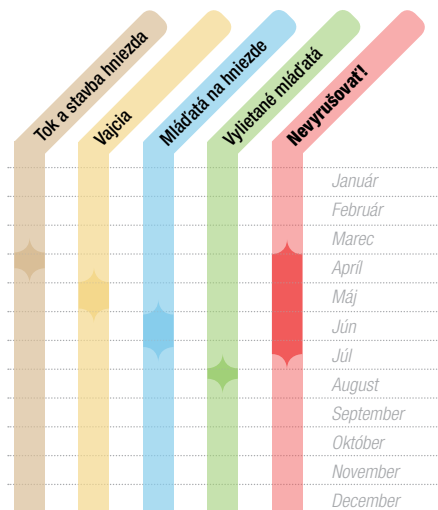
Červený zoznam: silne ohrozený druh (EN)

Váha: cca 0,81 kg samec a do 0,85 kg samica

Dĺžka tela: 55 – 60 cm

Rozpätie krídel: 140 – 150 cm

Dospelé vtáky sú tmavo hnedé s so svetlejšou hlavou
 Mladé vtáky sú bledšie sfarbené ako dospelé a majú tmavú masku okolo očí. Za letu sú charakteristické dlhými a úzkymi krídlami so svetlými škvrkami v spodnej časti krídel a menej vykrojeným chvostom na rozdiel od haje červenej.

Zachovanie hniezdných stromov a hniezdných biotopov. V hniezdnom období minimálne v okruhu 300 m od hniezda zachovanie absolútneho pokoja a vylúčenie akýchkoľvek ľudských aktivít. V mimohniezdnom období je nevyhnutné priestor minimálne v okruhu 100 m od hniezda ponechať bez lesohospodárskeho zásahu a v okruhu od 100 do 300 m od hniezda uplatňovať len jemnejšie spôsoby hospodárenia, tj. výberkový alebo účelový hospodársky spôsob.

Európa a Slovensko

V Európe hniezdi cca 60 000 – 100 000 párov, najväčšie populácie sa vyskytujú vo Francúzsku, v Nemecku, Španielsku a vo Švajčiarsku. Na Slovensku je druh vzácny a celkovo u nás hniezdi do 5-10 párov a to na Záhorskej, Podunajskej a Východoslovenskej nížine.

Životné prostredie a spôsob života

Na Slovensku obýva nížinné lesy okolo vodných tokov a plôch. Haja tmavá je viac ako haja červená viazaná na blízkosť vody. Sťahovavý druh k nám prilieťa koncom marca a v apríli, zimuje v Afrike južne od Sahary.

Potrava

Je veľmi rôznorodá. Živí sa predovšetkým drobnými cicavcami, rybami a kadávermi, v malej miere tiež vtákmi a hmyzom. Haja tmavá loví v otvorenej krajine, často v blízkosti vody.

Hniezdo

Podobne ako pre iné druhy dravcov, i pre haju tmavú je dôležitý voľný prílet na hniezdo. Preto si hniezdo často stavia relatívne vysoko na starých stromoch, hlavne vo svetlých starých porastoch a v blízkosti vody. Občas zahniezdi i v poľných remízkach a vetrolamoch. Druh stromu nie je pre stavbu hniezda rozhodujúci a podobne ako haja červená hniezdi na rôznych stromoch (napr. dub, topoľ, jaseň, borovica). Výstelku tvorí okrem iného často i papier a iný cudzí materiál, no i tráva a srst zvierat. Zahniezdi i v hniezdach iných vtákov, dravcov alebo napr. volaviek a kormoránov.

Foto: B. Maderič

Foto: B. Maderič

Foto: A. Kovács

Sokol rároh

Sokol rároh

(*Falco cherrug*)

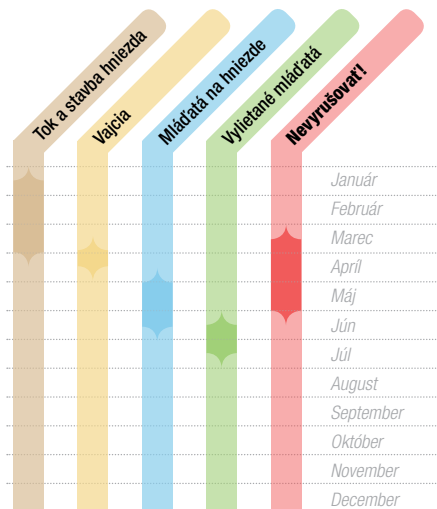
Červený zoznam: silne ohrozený druh (EN)

Váha: 0,8 kg samec a do 1,2 kg samica

Dĺžka tela: 47 – 55 cm

Rozpätie krídel: 110 – 126 cm

Dospelé vtáky majú bledohnedú vrchnú stranu s bledšou hlavou, úzky tmavý pás pod okom, tvoriaci akoby „fúzy“. Spodná strana je bledá až s kvapkovým vzorom. Stredne veľký druh dravca, veľkosti približne ako sliepka. Krídla sú užšie, trojuholníkového tvaru, chvost je relatívne dlhý. Mladé vtáky sú tmavšie s bledými zakončením chvostových pier.

Zachovanie potenciálnych hniezdných stromov a opustených hniezd dravcov, vrán, havranov a krkavcov. Je potrebná najmä podpora hniezdenia väčších druhov vtákov v nížinách (dravce, volavky, krkavce) ktoré stavajú hniezda a tie potom môžu sokoly rárohy využívať na hniezdenie. Osobitný význam má aj inštalovanie búdok a umelých hniezd, ktoré s obľubou využíva. Najväčšími hrozbami sú vyrušovanie počas hniezdenia a mnohé prípady vtácej kriminality, najmä nezákonný odstrel, nezákonný odchyt a trávenie.

Európa a Slovensko

Sokol rároh je rozšírený v Eurázii. V Európe hniezdi asi 450 - 650 párov. V dôsledku poklesu stavu populácie vo východnej Európe a relatívne malému počtu hniezdných párov je druh považovaný za kriticky ohrozený. V posledných rokoch sa pre záchranu tohto druhu realizuje viacero úspešných projektov zameraných na tvorbu hniezdných príležitostí a reštitučné programy kľúčového druhu koristi – sysľa pasienkového. Populácia na Slovensku v súčasnosti predstavuje asi 40 párov, ktoré hniezdia v nížinách juhozápadného a východného Slovenska.

Životné prostredie a spôsob života

Pôvodne lesostepný druh, ktorý sa dnes vyskytuje v kultúrnej poľnohospodárskej krajine otvorených biotopov Európy. Obýva aj lužné lesy. Hlavnú časť starostlivosti o mláďatá preberá samica, samec zabezpečuje potravu. Ak majú páry dostatok potravy, ostávajú celoročne v blízkosti hniezdisk. Mladé vtáky po vyletení migrujú najmä do južných oblastí Európy, ale vzácne zaletia aj na Arabský polostrov či až do Afriky.

Potrava

V minulosti lovili sokoly rárohy hlavne sysle, ale aj škrekčky, hraboše a v menšej miere aj vtáky. V súvislosti s premenou krajiny výrazne poklesol výskyt malých zemných cicavcov a v súčasnosti lovia najmä vtáky - holuby, škorce, straky. V záujme zachovania druhu bude potrebné naďalej venovať zvýšenú pozornosť obnove populácie sysľa pasienkového, ktorý bol v minulosti kľúčovou korisťou.

Hniezdo

Sokoly si nedokážu postaviť hniezdo, no využívajú hniezda iných vtákov, predovšetkým iných druhov dravcov, ale i krkavcov, volaviek a bocianov. V súčasnosti v súvislosti s výraznými zmenami krajiny v dôsledku stále intenzívnejšieho využívania prírodných zdrojov došlo k zániku pôvodných biotopov na historických lokalitách v Malých Karpatoch, Slovenskom Krase, Slanských vrchoch, ale i v luhoch rieky Moravy. Prirodzené hniezdiská na stromoch a skalách sokoly rárohy postupne opustili. V rámci záchranných projektov boli vytvorené manažmentové opatrenia, najmä vytvorenie nových hniezdných príležitostí v nížinách. Vďaka týmto opatreniam už celá populácia na Slovensku hniezdi výlučne v búdkach na stožiaroch elektrických vedení.

Foto: J. Chavko

Stromové hniezdenie sokola rároha dnes už nie je u nás známe

Bocian čierny na love

Foto: R. Kreinz

Bocian čierny

(*Ciconia nigra*)

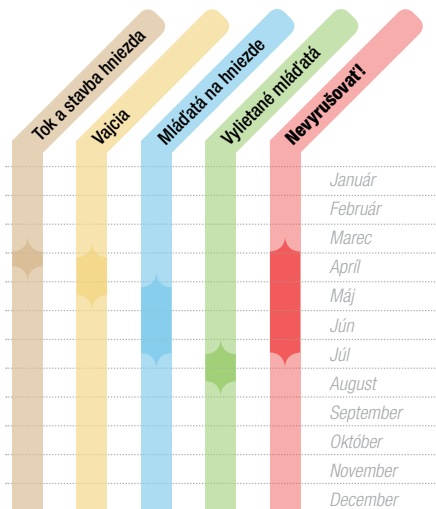
Červený zoznam: nezaradený medzi ohrozené druhy

Váha: od 2,5 do 3,0 kg

Dĺžka tela: 90 – 105 cm

Rozpätie krídel: 175 – 205 cm

Bocian čierny je nezameniteľný druh s čiernymi letkami, bielym bruchom, červeným zobákom a červenými nohami. Samec i samica sú sfarbení rovnako. Od bociana bieleho ho jednoznačne rozlíšime na základe čiernej hlavy a krku. Mladé vtáky sú sivo hnedé so sivo-zeleným zobákom a nohami. Mláďatá na hniezde sú biele.

Zachovanie starých potenciálnych hniezdných stromov a bezprostredného okolitého biotopu. Bocian čierny je mimoriadne citlivý na vyrušovanie. Počas hniezdného obdobia je nevyhnutné vylúčiť v okolí aspoň 300 m od hniezda akékoľvek vyrušovanie, ako napr. lesné alebo poľnohospodárske práce, výkon práva poľovníctva alebo rybárstva, rekreáciu a pod.

Európa a Slovensko

Populácie žijú v Európe a v Ázii. Európska časť sa odhaduje na 8 – 12 tisíc hniezdných párov. Po rozširovaní areálu na začiatku 19. storočia došlo na konci 19. storočia k úbytku. Po roku 1960 sa početnosť populácií vo východnej Európe opäť zvyšuje a dochádza i k rozširovaniu areálu. Na konci 20. storočia sa rozširuje vo Francúzsku. Dnes sa vo väčšine krajín populáciám darí, avšak v Pobaltských krajinách sa populácia naopak znova znižuje. Na Slovensku hniezdi vo všetkých lesnatých oblastiach, najvýznamnejším územím pre bociana čierneho u nás je Orava.

Životné prostredie a spôsob života

Ako lesný druh potrebuje bocian čierny prírodné a nerušené lesy s mokraďami, ako sú napr. lesné jazierka, staré riečne ramená alebo podmáčané lúky, na ktorých vyhľadáva potravu. Z hniezdiska odlieta v auguste a v septembri. Zimoviská ležia vo východnej a tropickej západnej Afrike.

Potrava

Vodný hmyz, bezstavovce, obojživelníky a ryby. V jeho potrave viac ako v potrave bociana bieleho prevládajú vodné živočích, v obmedzenom množstve sa však živí i suchozemskými živočíchmi.

Hniezdo

Hniezdo si bocian čierny stavia vnútri väčších lesných komplexov na starých stromoch, relatívne nízko nad zemou (8 – 20m) na silných konároch alebo blízko kmeňa. Hniezdi tak na listnatých, ako i na ihličnatých stromoch alebo i na skalách. Je plachým vtákom a pre hniezdenie preto potrebuje rozsiahlejšie a odľahlé lesy a na hniezdisku sa správa veľmi skryto. Hniezdo má priemer 100-120 cm a oválnu formu, celkovo je menšie ako hniezdo bociana bieleho a dosahuje výšku 20-50 cm. Hniezdnú kotlinku vystiela machom alebo zelenými rastlinami. Ak majú bociany čierne na hniezdisku pokoj, zostávajú mu verné mnoho rokov.

Foto: T. Zuna-Kratky

Hniezdo bociana čierneho je často pri kmeni a pomerne nízko

Foto: P. Buchner

Letiaci dospelý vták

Bocian biely

(*Ciconia ciconia*)

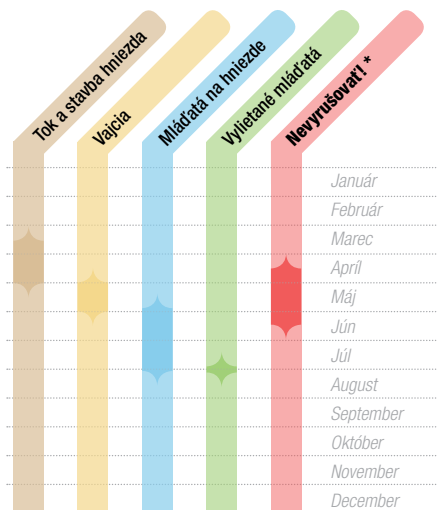
Červený zoznam: nezaraďený medzi ohrozené druhy

Váha: od 2,5 do 4,0 kg

Dĺžka tela: 95 – 105 cm

Rozpätie krídel: 180 – 220 cm

Nezameniteľný druh s bielo – čiernymi krídlami, červenými nohami a červeným zobákom. Hlava a krk sú biele na základe čoho druh spoľahlivo odlíšime od bociana čierneho. Mláďatá na hniezde sú sivé.

Zachovanie hniezda je veľmi dôležité. V prípade, že je hniezdo príliš veľké a treba z neho časť odobrať pre odťaženie, je možné urobiť to v zime. Vrchnú časť hniezda však treba zachovať a opätovne na hniezdo vrátiť. V prípade mimoriadnych situácií alebo odstraňovania hniezda zo stavby je vždy potrebné na pôvodné miesto alebo čo najbližšie k nemu inštalovať nové náhradné hniezdo. Z krajinárskeho hľadiska je dôležité zachovávať hniezda vo voľnej krajine a hniezda umiestnené na stromoch.

Európa a Slovensko

Bocian biely sa vyskytuje v Európe a v časti Ázie. Po silných úbytkoch populácií v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia nastáva až do dnešného dňa pozitívny obrat a celková populácia druhu sa v rokoch 2004 – 2005 odhadovala na 230 tisíc hniezdných párov. Na Slovensku je bocian biely široko rozšíreným druhom, najpočetnejšie hniezdi na Východoslovenskej rovine. Prírodná kolónia hniezdiaca na stromoch je známa z rakúskej obce Marchegg na pravom brehu rieky Moravy neďaleko Bratislavy.

Životné prostredie a spôsob života

Bocian biely obýva otvorené prostredie s poliami, lúkami a mokraďami, na ktorých vyhľadáva potravu. Na poliach loví najmä po žatve hraboše. Dôležité je, aby sa bohaté loviská nachádzali do troch kilometrov od hniezda. Početnosť bociana bieleho v našej krajine je akýmsi indikátorom stavu životného prostredia a zachovanosti biotopov v tom ktorom regióne. Začiatok migrácie pripadá na august a zimoviská ležia vo východnej a juhovýchodnej Afrike. Vtáky sa k nám vracajú začiatkom apríla, mladé vtáky sa vracajú neskôr. Individuálne jedince u nás zväčša i prezimujú.

Potrava

Loví rôzne drobné živočíchy ako myši, hraboše, žaby, jašterice a príležitostne i ryby. Najmä pre výživu mláďat sú dôležité dážďovky.

Hniezdo

Hniezdo býva umiestnené na silných, samostatne stojacich stromoch, alebo, ako je známe, dnes hlavne na

budovách alebo elektrických stĺpoch. Dôležité je, aby bolo hniezdo postavené na silnej podložke, ktorá unesie často veľmi veľké a ťažké hniezdo (priemer zo začiatku asi 1 m, staré hniezda až do 2 m, výška do 2,5 metra, hmotnosť hniezda viac ako 1 tona). Dôležitý je tiež voľný prilet na hniezdo a dobrý výhľad z neho. Bocian si často vyberá najvyššie možné umiestnenie pre hniezdo v okolí. Pár sa každoročne na svoje hniezdo vracia a hniezdo celoročne nadstavuje a opravuje. Páry si často stavajú i viacero hniezd, ktoré potom využívajú na nocovanie.

Hniezadne podložky

Podložky by mali mať priemer asi 1,5 metra a plochý tvar. Môžu byť vyrobené z dreva, ale lepšie pre stabilitu v budúcnosti je vyrobiť ich kovové. Na vrch podložky sa dáva základ hniezda z konárov. Konštrukcia podložky musí umožňovať, aby si bociany ďalší materiál do nej zapracovávali a postavili tak stabilné hniezdo. Úspešnosť prijatia hniezdnej podložky párom bocianov môže zvýšiť imitovanie striekancov trusu vápnom, čo vytvorí dojem využívaného hniezda.

Foto: P. Buchner

Výr skalný

(*Bubo bubo*)

Európa a Slovensko

Po silnom poklese populácie v mnohých európskych krajinách medzi rokmi 1970 – 1990 sa stav populácie stabilizoval a opätovne stúpa vo viacerých krajinách. Populácia v Európe je odhadovaná na 19 000 – 38 000 párov. Na Slovensku hniezdi 300 – 400 párov a stav populácie je stabilný, prípadne mierne stúpajúci.

Životné prostredie a spôsob života

Optimálnym prostredím pre výra skalného je členitá krajina so skalným prostredím (prírodné skalné masívy, kameňolomy, strmé riečne údolia a terasy), ktorá nadväzuje na otvorené priestranstvá – polia, lúky, pasienky. Výr je stály, s hniezdením začína veľmi skoro – samček si obhajuje teritórium už na konci januára a vo februári. V marci už samička zahrieva znášku 2 – 4 vajec. Mláďatá sú na hniezde mesiac a pol, v priebehu júna sa rozlietavajú do okolia. Na jeseň je už na lokalite opäť len dospelý pár.

Foto: P. Buchner

Potrava

Malé a stredne veľké vtáky a cicavce do veľkosti líšky loví najmä z vyvýšeného miesta - spravidla zo skaly či stromu. Typickou potravou sú i ježe, ktoré iné predátori uloví prakticky nedokážu.

Hniezdo

Podobne ako ostatné sovy si hniezdo nestavia. Najčastejšie obýva skalné dutiny, či plošiny pod skalnými stenami. V lesoch osídľuje hniezda dravcov či bocianov, prípadne volaviek alebo hniezdi na zemi. Hniezdisku býva verný.

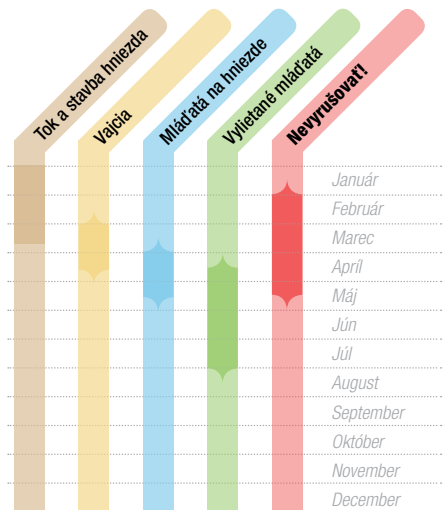
Červený zoznam: nezaradený medzi ohrozené druhy

Váha: 1,9 kg (samec) – 2,6 kg (samica)

Dĺžka tela: ca. 60-70 cm

Rozpätie krídel: 140 – 170 cm.

Výr je najväčšia sova. Telo je zospodu svetlohnedé s tmavými škvrkami, chrbát a vrchná časť krídel sú tmavo sfarbené. Na hlave sú výrazné perové "ušiči", ktoré sú často sklopené. Slúžia na vizuálnu komunikáciu, skutočné uši (bez ušnic) má výr ukryté v perí. Typické sú výrazne oranžové oči. Ozýva sa typickým tlmeným "u-hu".

Výr je pomerne tolerantný k prítomnosti človeka, vyhniezdi v činných kameňomoch, zvyčajne mu nevedí ani pohyb ľudí, je však podstatné, aby človek nevstupoval do blízkosti hniezda, alebo na skalnú stenu. Rovnako je tiež vhodné vyvarovať sa masovým turisticko-športovým akciám v blízkosti hniezdisk.

Ochrana

Včelár lesný

(*Pernis apivorus*)

Európa a Slovensko

Obýva veľkú časť Európy a Ázie v počte asi 130 tis. párov. Populácia je odhadovaná ako stabilná. Na Slovensku hniezdi odhadom medzi 900 – 1300 párov.

Foto: M Dvorák

Životné prostredie a spôsob života

Včelár je prísne sťahovavý, na hniezdisko prilieťa ako jeden z posledných, zvyčajne začiatkom mája. Samček nad hniezdnym porastom nápadne toká – počas letu tleska krídlami za chrbtom – na diaľku tak signalizuje, že toto teritórium je obsadené. Samička znáša len 1 – 3 vajíčka, vzhľadom na veľmi špecifickú potravu, včelár patrí medzi dravce s malým počtom mláďat. Odlet včelárov prebieha koncom augusta a začiatkom septembra, zimuje v tropickej Afrike.

Potrava

Prevažne blanokrídlovce – najmä hniezda ôs a čmeliakov. Pri nedostatku hmyzu loví aj žaby a mláďatá spevavcov.

Hniezdo

Včeláre si hniezdo stavajú sami, je relatívne malé, často umiestnené vo vyšších partiách koruny stromu. Typické je pravidelné vystielanie jeho vnútra zelenými vetvičkami stromov. Niektoré páry pravidelne využívajú k hniezdeniu len jedno hniezdo, väčšinou však hniezda každoročne striedajú; občas využijú i prázdne hniezda myšiakov alebo jastrabov.

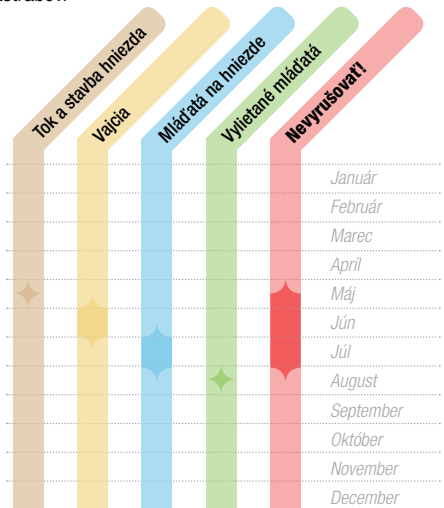
Červený zoznam: nezaradený medzi ohrozené druhy

Váha: 0,7 kg samec a do 0,8 kg samica

Dĺžka tela: 52 – 60 cm

Rozpätie krídel: 118 – 144 cm

Stredne veľký druh dravca, veľmi podobný myšiakovi hôrnemu. Sfarbenie je variabilné, samce sú často zospodu veľmi svetlé, vždy však majú tmavý škvrnu v ohybe krídla; samce majú i sivé sfarbenie hlavy. U dospelých vtákov zblízka vynikne výrazne žltá dúhovka oka. Od myšiaka sa dá odlišiť drobnými rozdielmi v siluete (včelár má dlhšie krídla a chvost). Najspoločnejším znakom je sfarbenie chvosta, včeláre na ňom majú tri výrazné pruhy, myšiaky až 7 – 10 nevýrazných pruhov.

Hniezdo včelára sa nehladá jednoducho, stavia si ho v čase, kedy sú koruny stromov olistené. V porastoch s hniezdiacimi včelármi by nemali byť vykonávané lesohospodárske zásahy a okolo hniezd by malo byť rušenie minimalizované.

Ochrana

Kaňa močiarna

(*Circus aeruginosus*)

Európa a Slovensko

Populácia v Európe v posledných rokoch stúpa na 93 000 – 140 000 párov. Na Slovensku hniezdi 400-500 párov, predovšetkým na Podunajskej, Východoslovenskej a Záhorskej nížine.

Životné prostredie a spôsob života

Kaňa je druh poľnohospodárskej krajiny, lesnému prostrediu sa vyhýba. Hniezdi na zemi vo vysokej vegetácii, najmä v zaplavenom trstí, pálke a ostriciach. Často hniezdi i v poľnohospodárskych plodinách ako je obilie a repka, čo ohrozuje úspešnosť hniezdenia v čase žatvy. Pomerne časté sú hniezdenia samca s dvoma samicami. Kaňa močiarna je migrujúci druh. Na Slovensko prilieťa koncom marca a odlieta koncom augusta až začiatkom októbra. Zimuje v Afrike južne od Sahary a časť populácie ostáva v oblasti Stredozemného mora. Vzácné sú tiež prípady prezimovania na Slovensku.

Foto: R. Kreinz

Potrava

Kane lovia vodné vtáky, hlodavce, obožijovníky, plazy ale i hmyz a to často veľmi ďaleko od hniezda, najmä na poliach, lúkach a mokradiach.

Hniezdo

Býva umiestnené na zemi či nad vodnou hladinou vo vegetácii mokradí. Ideálne podmienky na hniezdenie má v zaplavených porastoch trste a v ostriciach v okolí starých ramien, jazier či rybníkov. Každý rok si stavia nové hniezdo a časté sú hniezdenia viacerých párov blízko seba.

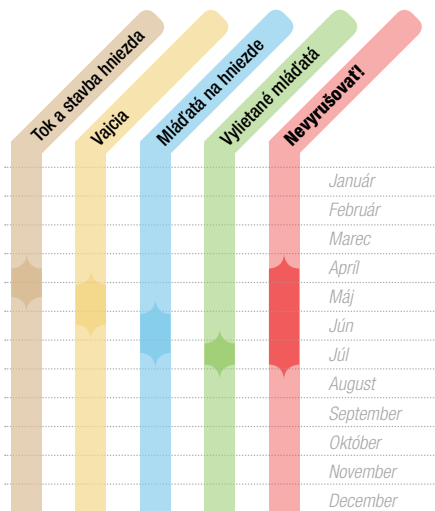
Červený zoznam: nezaraďený medzi ohrozené druhy

Váha: 0,5 kg samec a do 0,75 kg samica

Dĺžka tela: 48 – 56 cm

Rozpätie krídel: 115 – 135 cm

Typické je pestrejšie sfarbenie samca, ktorý má svetlú hlavu, krídla zospodu svetlé s čiernymi letkami a sivým chvostom. Samica je celá hnedá, pričom temeno hlavy je svetlo žlté. Podobné sfarbenie ako samica majú i mláďatá, ktoré sú na rozdiel od samice jednoliatejšie hnedé. Na jar sa počas toku ozýva typickým „wek“, pri vyrušení varovným „ke-ke-ke-ke“.

Hniezdo kaní v prirodzených ekosystémoch si špeciálnu ochranu väčšinou nevyžaduje. Avšak hniezda umiestnené v poľnohospodárskych kultúrach si vyžadujú aktívnu ochranu, aby neboli počas poľnohospodárskych prác zničené. Najväčším nebezpečenstvom je žatva alebo kosba a prostriedkom ochrany je obkosenie hniezda (ponechať aspoň 50x50 m nepokoseného porastu).

Ochrana

Kaňa popolavá

(*Circus pygargus*)

Európa a Slovensko

Po silnom úbytku druhu v dôsledku likvidácie mokradí a lúk v polovici 20. storočia dochádza po prelome tisícročí znova k nárastu populácie, najviac párov hniezdi v Španielsku (do 10 000 párov), Francúzku (4 500 párov) a Rusku (25 000 párov). Na Slovensku však druh stále patrí medzi najzácnejšie dravce a každoročne u nás zahniezdi iba niekoľko, najviac do 15 párov. Druh hniezdi na poliach Záhorskej a Podunajskej nížiny a v nížinách a pahorkatinách južnej časti Slovenska.

Životné prostredie a spôsob života

V minulosti kane popolavé hniezdili na lúkach v okolí močiarov, po radikálnom úbytku týchto lokalít sa časť populácie presunula do monokultúr poľnohospodárskych plodín – do obilia, repky, ďateliny. Je sťahovavá, na hniezdisko prilieťa začiatkom mája. Nasleduje krátke obdobie svadobných letov a stavba jednoduchého hniezda zo stebiel tráv, umiestneného výlučne na zemi. Mláďat býva 2 – 6 a hniezdo opúšťajú po 30 dňoch. Kane popolavé odlietajú v priebehu augusta, zimujú v savanách Afriky.

Červený zoznam: silne ohrozený druh (EN)

Váha: 0,25 kg samec a do 0,35 kg samica

Dĺžka tela: 43 – 47 cm

Rozpätie krídel: 105 – 120 cm.

Samec je popolavo sivý, s výrazne čiernymi letkami a páskom na krídlach. Samička je hnedá, s nápadnou bielou škvrnou nad chvostom. Kaňa popolavá pôsobí veľmi ľahko a elegantne, má veľmi dlhé krídla a chvost.

Foto: R. Kreinz

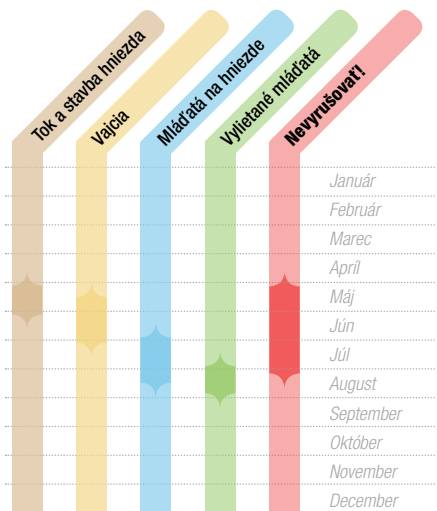

Potrava

Kane popolavé sú obratnými lovcami, vzhľadom na svoju veľkosť ale lovia len drobnú korisť a to hlavne hraboše, myši, jašterice, hmyz a občas i spevavce.

Hniezdo

Často hniezdi v obilných poliach, krmovínach, repke, na lúkach a v mokradiach. Jednoduché hniezdo si stavia každý rok nové. Okrem žatevných prác a predátorov ho môže ohroziť i náhly vzostup hladiny podzemnej vody

Hniezdo kaní v prirodzených ekosystémoch si špeciálnu ochranu väčšinou nevyžaduje. Avšak hniezda umiestnené v poľnohospodárskych kultúrach si vyžadujú aktívnu ochranu, aby neboli počas poľnohospodárskych prác zničené. Najväčším nebezpečenstvom je žatva alebo kosba a prostriedkom ochrany je obkosenie hniezda (ponechať aspoň 50x50 m nepokoseného porastu).

Ochrana

www.birdlife.at/coro-skat

Conservation of Raptors and Owls / Slovakia-Austria

Ochrana dravcov na Slovensku - RPS

Ochrana dravcov na Slovensku je mimovládna organizácia, občianske združenie. Od roku 1975 sa venujeme ochrane voľne žijúcich dravých vtákov a sov a ich biotopov, v rámci celého Slovenska. Aktivity realizujeme prostredníctvom vyše 200 členov a sympatizantov. Ochrana hniezd a hniezdísk dravcov patrí k najdôležitejším aktivitám RPS.

www.dravce.sk

BirdLife Österreich

BirdLife Österreich je ako verejnoprospešná organizácia najväčšou a jedinou celoštátnou ornitologickou organizáciou v Rakúsku. Najdôležitejšími oblasťami aktivít sú praktická ochrana vtáctva a jeho biotopov a aplikovaný výskum v oblasti ochrany prírody.

www.birdlife.at

Auring

Auring je regionálnou organizáciou ochrany prírody so sídlom v Hohenau an der March. Medzi najdôležitejšie činnosti organizácie patria ochrana a manažment bývalých odkalísk cukrovaru v Hohenau, ekovýchova a vedecký výskum v oblasti March-Thaya -Auen.

www.auring.at

Impressum:

Ochrana hniezd v praxi. Vydala Ochrana dravcov na Slovensku v roku 2014 s láskavým dovolením BirdLife Österreich.

Z rakúskeho originálu „Horstschutz – ein Leitfaden“ preložili Martin Dobry a Vladimír Nemček. Text bol upravený podľa slovenských reálií.

Originálny koncept a text: Eva Karner-Ranner, Gábor Wichmann a Hans-Martin Berg

Grafický návrh: Harald Hackel, Sadzba: Ján Svetlík – Dudok. Tlač: Alfaprint

Za bezplatné poskytnutie fotografií ďakujeme fotografom.

K vzniku diela ďalej prispeli: K. Edelbacher, T. Zuna-Kratky, R. Probst, L. Sachslehner, K. Hammer, B. Mirwald, L. Deutschová, J. Chavko, S. Klešiková, N. Lipová, B. Maderič a M. Noga.

Titulná fotografia: Portrét orla kráľovského (M. Trischler) a mláďa (M. Tiefenbach). Zadná strana obálky: pár orlov kráľovských (A. Kovács).

Vydané s podporou Európskej únie v rámci projektu CORO-SKAT Ochrana dravcov, bocianov a sov v regióne Záhoria a Niederösterreich v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúsko 2007 – 2013.

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

creating the future

Program zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit SLOWAKEI - ÖSTERREICH 2007-2013
Program cezhraničnej spolupráce SLOVENSKÁ REPUBLIKA - RAKÚSKO 2007-2013

